

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Varij errores hæreticorum. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

S. Thom. de operatione Dei cum omnibus causis. hoc est, utrum Deus omnia operetur per seipsum, an cum secundis causis: de hoc enim disputat q. 104. & 105. & præsertim de substantijs creatis docet q. 104. ar. 2. omnes à Deo proximè conseruari: de omnibus vero operationibus creaturarum inquit, non solum esse à secundis causis creatis: sed etiam à Deo prima omnium causa: non modo remote, hoc est conseruando creatas causas: verum etiam proximè cum illis operando eundem effectum omnino indiuiduum: de quo hic differendum non est, sed 1.2. q. 79. artic. 1. & 2. Nunc ergo solum inquirendum est, an vnus verus Deus sit causa omnium rerum, siue per creationem, siue alio modo, siue proximè, siue remote.

DISPUTATIO CLXXI.

An vnus Deus sit author omnium rerum.

Varij errores hereticorum. cap. 1.

Catholica doctrina contra hereticos statuitur. cap. 2.

CAPVT I.

Varij errores hereticorum.

Antequam doctrinam Catholicam in medium afferamus, & confirmemus, varios errores recensere operæpretium erit. Prima igitur hæresis fuit Simonis Magi, qui omnium primus ex Euangelio hæreticus, vt auctor est Tertull. loco infra citando, hunc mundum visibilem, & homines, non à Deo, sed ab Angelis factos fuisse, Angelos vero ex seipso, & ex muliere quadam circumlatrice, quam Helenam vocauit, progenitos esse dixit: esse enim esse Spiritum sanctum, & Deum, iactabat: Sic scribunt Iren. lib. 1. aduers. hæreses cap. 20. & 12. Epiph. hæres. 11. Theod. lib. 1. hæretic. fabul. capit. 3. & Tertull. libro de præscript. cap. 46. qui addit, hunc Simonem seipsum appellasse infinitam sapientiā, & Iudæis tanquam Filium apparuisse: ad Samaritanos autem tanquam Patrem descendisse: ad alias autem gentes tanquam Spiritum sanctum accessisse, iactabat.

Secunda hæresis fuit Saturnilianorum, qui à Saturno sic vocati sunt. Hi dicebant Deum autorem fuisse omnium Angelorum: à Septem tamen ex illis, præter ipsius Dei consensum, hunc mundum visibilem formatum fuisse, atq; in hominis productione illis verbis vsos fuisse Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Secreferunt ex Græcis Epiph. hæres. 23. & Theod. lib. 1. hæretic. fabul. cap. de Saturno. Iren. lib. 1. cap. 22. ex Latinis vero Tertull. lib. de præscript. cap. 46. August. lib. de hæres. cap. 3. qui hunc hæreticum Saturnium appellant.

Tertia hæresis est Basilidis, qui teste Epiph. hæres. 24. & Theod. lib. 1. hæretic. fabul. cap. de Basilide, & Tertull. libro citato, cap. illo 46. & Iren. lib. 1. cap. 23. August. eodem lib. cap. 4. cum assereret, esse 365. cælos, & multitudinem Angelorum; omnes sic dicebat esse productos; vt ex Deo, quem Abraxan vocabat, creata fuerit mens, ex mente verbum, ex illo prouidentia, ex prouidentia virtus, & sapientia; ex istis dein de principibus, & potestatibus, & Angelis: ab his vero Angelis cælos illos hoc ordine præcreatos assererat; vt primum cælū conditum fuerit à virtutibus, potestatibus, atque Angelis, & cum eo alij Angeli creati; qui rursus pro-

duxerint, secundum cælum, & alios cum eo Angelos: qui deinde tertium cum alijs Angelis cælum fecerunt; & sic vsque ad vltimum: & tandem mundum inferiorem, & hominem à postremi cæli conditoribus emanasse dicebat.

Quarta hæresis Carpocratæ, & Cerinthi, atque eorum discipulorum, qui dicti sunt Gnostici, id est, scientes, cum prædictis conuenit. Asserit enim Angelos à suprema virtute productos, defecisse, & mundum visibilem condidisse, vt scribit Epiph. hæres. 27. & 28. Theodor. lib. citato, cap. de Carpocrate, Iren. lib. 1. cap. 24. & 26.

Hæ sunt non solum manifestæ hæreses, sed etiam fabulæ, aut somnia plena figmentis: quæ facile quique Scriptura, & ratione refutari potest. Ceterum hi somniores non omnino negarunt, Deum autorem rerum omnium, siue proximè & per se ipsum, siue remote & medijs causis ab eo conditis. In eo tamen manifeste delirarunt, quod assererent, mundum à Deo effectum sine ipsius Dei nutu, & voluntate, vt dicebat Cerinthus, & qui ipsum sequuti sunt. Cum enim omnia nutu ipsius subsistant, & conseruentur, vt infra disput. 17. ostendemus, fieri nequit, vt aliqua causa sine ipsius concursu operetur: nam licet peccatum, quatenus malū est, siue ipsius nutu & consensu fiat, tamen substantia actus sine illo producti nequit, vt 1.2. q. 79. art. 1. & 2. videbimus.

Gnostici porro, qui vel à Nicolao, vel à Carpocrate exorti sunt, asserentes, esse duos Deos, alterum bonum, alterum malum. videntur, sicut Manichæus, docuisse, mundum hanc visibilem à Deo malo fuisse productum. Hunc errorem hoc modo tribuunt recentiores Theologi his hæreticis, quod August. de hæresib. ad Quodvultideum cap. 6. de illis dicat hæc verba: Dicunt quoque bonum Deum, & malum Deum in suis habere dogmatibus. Sed in Epiph. hæres. 26. & 27. vbi de his Gnosticis agit, nihil tale inuenire potui: quinimo hæres. 27. de Carpocrate, à quo etiam dixit, Gnosticos effluxisse, tantum refert hæresim illam proximè memoratā de productione mundi ab Angelis: neque August. refert Ex Epiphano, Gnosticos dixisse mundum hunc corporeum à malo Deo conditum fuisse.

Primus igitur, qui posuit duo principia alterum Deum bonum, alterum malum, fuit Apelles, vt auctor est Epiph. hæres. 44. & August. hæres. 23. à quo Appelliani dicti sunt, mundum deinde visibilem Deo malo factum esse, dixit: ita vt nullam illius Deus bonus curam gereret. Ceterū cum diceret Apelles, vt etiam referunt Epiphanius, & August. Deum malum factum à Deo bono, nec duo principia æque prima poneret; remote saltem in Deū bonum, tanquam in auctorem mundum hunc referebat. Quocirca doctrinæ huius articuli non tā directè opponitur.

Tandem Manichæus, vt scribit Epiph. hæres. 66. & Theodor. lib. 1. hæretic. fabul. cap. vlt. non modo duo principia seu duos Deos posuit, alterum bonum, alterum malum; sed etiam eos ingenitos, coæternos, & sibi inuicem contrarios esse affirmavit. Quare cum dixit, hunc mundum visibilem, quod ad naturas malas spectat, à malo Deo conditum fuisse. Deum autem bonum non esse auctorem rerum omnium neque proximè, neque remote; directè contra Catholicam doctrinam, quam habet S. Th. in hoc art. spugnauit: quæ autem essent bonæ, & malæ naturæ tradidit Augustin. loco citato. Ceterum

Carpocratis
& Cerinthi
error.

Apelles
error.

Manichæus

Cerdonis
61227.

Ceterum ante Manichæum Cerdon tempore Higinij Papæ, teste Epiph. heres. 41. & August. cap. 21. beno lib. 1. aduersus hereses, cap. 28. & Tertulian. lib. de præscrip. heretic. cap. 5. introduxit etiam duos Deos, alterum ignotum mundo, quem Patrem esse dicebat Christi; hunc autem bonum appellabat; alterum vero opificem totius creaturæ, scilicet, & crudelem, & hominibus satis notum. Sic intelligendus est Irenæus, cuius verba obscura sunt, cum ait: alterum quidem iustum, alterum autem bonum esse ex sententia Cerdonis: nam nomine iusti, scilicet, & crudelem intelligit. Clariora sunt verba Irenæi apud Euseb. lib. 4. hist. c. 10. Conueniebat ergo cum Manichæo; ponens duo principia, alterum bonum, alterum malum: nisi quod ipse omnes creaturas Deo meo, ut auctori tribuebat: Manichæus autem aliquas bonas Deo bono reservabat. Manichæo consenserunt, Priscillianistæ in Hispania; qui à Prisciliano Abulensi originem traxerunt, ut scribit Leo I. Epist. 91. quæ est ad Turibium cap. 14. ubi eorum damnat errorem: deinde Albigenes noui Manichæi in Gallia tempore Innocentij III. ut auctor est Antonius 3. part. histor. tit. 19. cap. 1.

Priscillianista.

Leo I.

Albigenes.

Antonius.

CAPVT II.

Catholica doctrina contra hereticos statuitur.

Catholica doctrina est, vnum Deum summe bonum initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam corpoream, & spiritualementem. Nam pisces, aues, arbores, bruta animalia, & hominem de materia horum elementorum produxit, vt ex 1. c. Genes. constat. demum ita omnia etiam, quæ deinceps genita fuerunt, in Deum auctorem reuocanda esse: vt saltem ea medijs causis creatis Deus produxerit. Vtrum autem cum illis actu concurrat, & operetur, an eas solum conseruet, nunc disputandum non est, sed 1. 2. q. 79. ar. 1. & 2. neque enim de hac re hic disserit S. Thom. vt in notationibus articuli dixi.

S. Thom.

Hæc veritas ex Scriptura, Concilijs, & Patribus adeo manifesta est, vt superuacuum sit, eorum testimonia singulatim referre. Superest igitur, vt ratione philosophica confirmemus. Inter reliquas vero optima est, quam affert S. Th. in hoc art. in hunc modum. Quidquid est tale per participationem, debet esse ab eo, cui essentialiter conuenit esse tale: sicut ferrum ignitum, quia per participationem ignitum est, illud habet ab igne, qui est per essentiam talis: at qui omni alia præter Deum, non sunt suum esse, sed participant illud: ergo habere debent esse ab eo, qui per suam essentiam habet esse: hoc est, cui est essentialiter ipsum esse & existere, huiusmodi ens est Deus: ergo omnia à Deo habent esse. Hæc ratio plane demonstrat, omnia esse à Deo, saltem remote: nam hic non contendimus probare, Deum proximè operari in omnibus rebus: id enim alio loco tractat S. Th. & nos alibi etiam probabimus, vt promissimus.

Omissis autem multis, quæ in explicationem huius rationis notat Caietanus, hoc solum obseruandum est, S. Tho. inde colligere, ipsum existere, esse de essentia Dei, & Deum esse suum existere; quia est idem omnino essentia Dei, & eius esse. Sic probant q. 3. art. 4. Atque hinc etiam deduxit quæst. 7. art. 1. Deum esse infinitum per essentiam, eo quod non habet esse receptum in essentia; sed

eius essentia est suum esse: contra vero ar. 2. ostendit omne ens, præter Deum, non esse infinitum secundum essentiam; quia non est suum esse, sed habet esse receptum, vel est forma recepta in materia, vel existens, & esse in essentia. Verum, quia non ita facile probari potest, in rebus creatis essentiam distinguere ab essentia, & in ea recipi quoniam oppositum non minus probabile est, vt in 3. p. q. 17. art. 2. monstrabimus: ideo facilius via hæc ratio formari potest, hoc modo. Id quod ita est actum, vt non possit non esse, per essentiam existit, hoc est, ita est illi essentialiter ipsum esse, sicut quæuis alia prædicata: ac proinde à seipso est, nullo alio indigens: & hoc diximus esse infinitum per essentiam disp. 25. est autem proprium ipsius Dei: nam quod ex se ita est, vt non possit non esse, nec aliquo alio indiget, est ens supremum, quod appellamus Deum: atqui non potest esse nisi vnus Deus, vt q. 11. demonstratum manet: ergo cetera omnia, præter hoc ens, non erunt entia actum existens per essentiam, sed alia, quæ possint ex se esse, & non esse: quod autem est huiusmodi ab alio est: nam ex se nihil potest esse indifferens, vt hic, & non sit: neque potest esse processus in infinitum: ergo tandem ad vnum illud ens, quod per essentiam est deuenire debemus, à quo cetera omnia vel remote vel proximè esse fateamur, & hoc solum S. Thom. in hoc art. demonstrare contendit. Quid vero de hac re sentiat Aristot. breuiter dixi disput. 81. capit. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum materia prima sit creata à Deo.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod materia prima non sit creata à Deo. Omne enim quod fit, componitur ex subiecto & extrinseco alio, vt dicitur in 1. Physic. sed materia prima non est aliquod subiectum. Ergo materia prima non potest facta à Deo.

2. Præterea. Actio & passio diuiduntur contra se inuicem. Sed sicut primum principium actuum est Deus, ita primum principium passiuum est materia. Ergo Deus & materia prima sunt duo principia contra se inuicem diuisa: quorum neutrum est ab alio.

3. Præterea. Omne agens agit subiuicte. Et sic cum omne agens agat in quantum est actum, sequitur quod omne factum aliquo modo sit in actu. Sed materia prima est tantum in potentia in quantum huiusmodi. Ergo contra rationem materiarum prima est quod sit facta.

Sed contra est, quod dicit Augustinus in conf. Duo fecisti Domine, vnum proprium, scilicet, Angelum: aliud propinquum, scilicet, materiam primam.

Respondeo dicendum, quod antiqui Philosophi paulatim, & quasi pedetentim intraverunt in cognitionem veritatis. A principio enim quasi grossiores existentes non existimabant essentia, nisi